

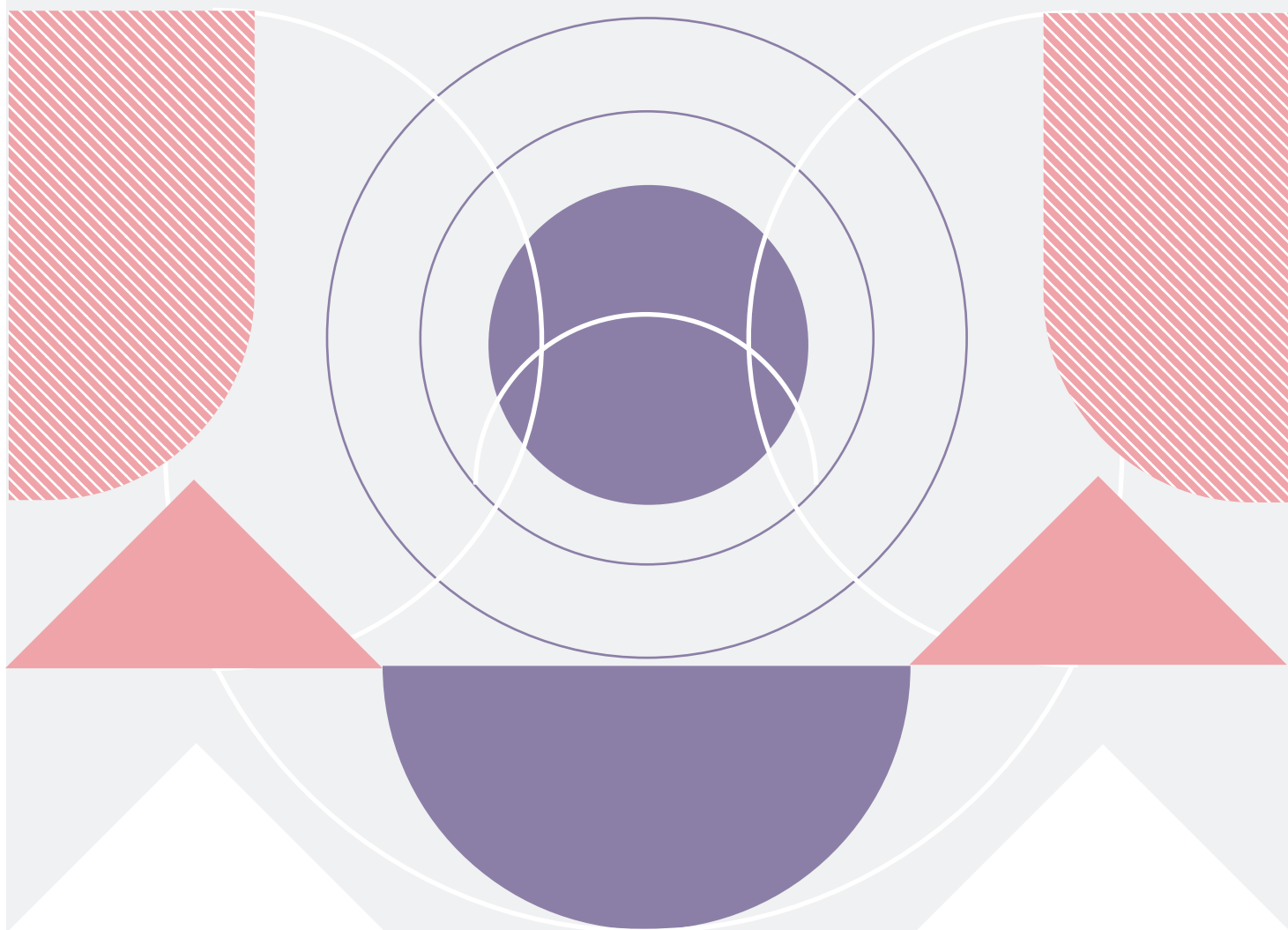
ΕΝΑ

Ινστιτούτο
Εναλλακτικών
Πολιτικών

ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΟΜΕΝΗ ΗΜΕΡΑ ΧΡΕΙΑΖΟΝΤΑΙ
ΕΜΠΡΟΣΘΟΒΑΡΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΔΙΚΑΙΑ ΜΕΤΡΑ:
ΝΑ ΣΤΗΡΙΧΤΕΙ Η ΜΙΚΡΟΜΕΣΑΙΑ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΟΙ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΙ

Λόης Λαμπριανίδης,
Καθηγητής Πανεπιστημίου,
π. Γενικός Γραμματέας Ιδιωτικών Επενδύσεων

ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΟΜΕΝΗ ΗΜΕΡΑ ΧΡΕΙΑΖΟΝΤΑΙ
ΕΜΠΡΟΣΘΟΒΑΡΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΔΙΚΑΙΑ ΜΕΤΡΑ:
ΝΑ ΣΤΗΡΙΧΤΕΙ Η ΜΙΚΡΟΜΕΣΑΙΑ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΟΙ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΙ

Λόης Λαμπριανίδης,
Καθηγητής Πανεπιστημίου,
π. Γενικός Γραμματέας Ιδιωτικών Επενδύσεων

Απρίλιος 2020

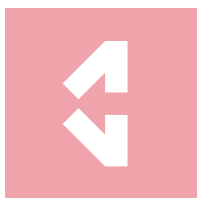

Η παγκόσμια κοινότητα ζει σοκαρισμένη το τελευταίο διάστημα την πανδημία του κορονοϊού που έχει προκαλέσει ήδη χιλιάδες θανάτους και παράλληλα έχει θέσει με αμείλικτο τρόπο σε δοκιμασία θεσμικές δομές, ιδεολογίες και κοινωνικοπολιτικές προσεγγίσεις δόγματα τα τελευταία 40 χρόνια. Στη χώρα μας η **κυβέρνηση, έλαβε νωρίς ορθά μέτρα περιορισμού της συνεύρεσης των πολιτών (lock down), με αποτέλεσμα μέχρι σήμερα να έχουμε έναν συγκριτικά και σχετικά περιορισμένο αριθμό θανάτων και ελεγχόμενο αριθμό κρουσμάτων.**

Φαίνεται λοιπόν ότι στην Ελλάδα θα βγούμε ελαφρύτερα λαβωμένοι σε ό,τι αφορά την υγειονομική διάσταση της πανδημίας, αλλά δυστυχώς είναι πολύ πιο ανησυχητικές οι ενδείξεις ως προς την οικονομική, κοινωνική και πολιτική διάσταση αυτής της κρίσης. Αναμφίβολα η παγκόσμια κοινότητα αντιμετωπίζει πρωτόγνωρες καταστάσεις και πορεύεται σε αχαρτογράφητα νερά χωρίς βεβαιότητες. Κανείς δεν μπορεί να εκτιμήσει τις επιπτώσεις της οικονομικο-κοινωνικής κρίσης και στο στάδιο αυτό όλες οι σχετικές συζητήσεις εμπίπτουν στο γενικόλογό τίτλο: «τίποτε δεν θα είναι όπως πριν».

Η «**χαρούμενη παγκοσμιοποίηση**» τελείωσε εδώ και καιρό. Η επιδημία του κορονοϊού ανέδειξε πόσο απροετοίμαστοι ήταν η παγκόσμια κοινότητα και οι κρατικοί μηχανισμοί παρόλο που εδώ και χρόνια είχε επισημανθεί από ειδικούς το ενδεχόμενο να εκδηλωθεί κάποια πανδημία. Η κρίση όμως αναδεικνύει και τα προβλήματα που **δημιουργεί ο συγκεκριμένος τρόπος οργάνωσης της παραγωγής** (παγκόσμιες αλυσίδες αξίας, εισαγωγή στην αλυσίδα διατροφής και άγριων ζώων κ.λπ.) αλλά και της ζωής μας γενικότερα. Ως αντίδοτο στον κίνδυνο, αναβίωσε με ένταση η κεντρική σημασία του κράτους -έθνους που φαινόταν να βρίσκεται σε υποχώρηση λόγω παγκοσμιοποίησης. Στην κρίση αυτή, λοιπόν, τα εθνικά κράτη, ιδίως τα πιο ισχυρά, μοιάζουν να λειτουργούν με τη λογική ο «θάνατος σου η ζωή μου» για να διασφαλίσουν το καθένα για τους πολίτες του τα απαραίτητα μέσα για την αντιμετώπιση της πανδημίας και λαμβάνουν κάθε τύπου μέτρα έκτακτης ανάγκης, προκειμένου να καλυφθούν άμεσα οι βιοτικές ανάγκες του πληθυσμού.¹

¹ Αυτό βέβαια θέτει άμεσα, εκτός των άλλων, το ζήτημα ότι η χώρα μας θα πρέπει στο μέλλον να μπορεί να διασφαλίσει ότι θα διαθέτει μια σχετική αυτάρκεια σε βασικά αγαθά.

Διεθνώς και ανεξάρτητα από το ιδεολογικό – πολιτικό πρόσημο των κυβερνήσεων φαίνεται ότι κυριαρχεί η αντίληψη πως για να αντιμετωπιστούν οι βαριές οικονομικές συνέπειες αυτής της παγκόσμιας κρίσης και της επιγενόμενης ύφεσης χρειάζονται πολύ δραστικές κρατικές παρεμβάσεις. Απαιτείται τα κράτη «να ρίξουν λεφτά με το ελικόπτερο», «να κάνουν ό,τι είναι δυνατόν» (“whatever it takes”), να γίνει δηλαδή **γενναία δημόσια παρέμβαση για την ενίσχυση επιχειρήσεων και εργαζομένων**. Ποια είναι όμως η σωστή δοσολογία και σε ποια κατεύθυνση πρέπει να κατευθυνθούν οι ενέσεις ρευστότητας;

Στην ΕΕ φαίνεται για ακόμη μια φορά (μετά την οικονομική κρίση του 2008 και την προσφυγική που εξελίσσεται από το 2015) η ένδεια αλληλεγγύης μεταξύ των χωρών και η απουσία κοινής αντίληψης και αποφασιστικότητας. Στο Eurogroup της 9ης Απριλίου καταγράφηκαν τελείως αποκλίνουσες προσεγγίσεις και έπειτα από δύσκολες διαπραγματεύσεις που διήρκεσαν 3 ημέρες αποφασίστηκε πως η ευρωζώνη θα διαθέσει στα μέλη της, μέσω ενός τριπλού μηχανισμού, **540 δισ. ευρώ για την άμεση αντιμετώπιση των συνεπειών της πανδημίας, η Ελλάδα αναμένεται να πάρει 6 δισ. ευρώ**. Συγκεκριμένα, θα δοθούν δάνεια 100 δισ. για την ανάσχεση της ανεργίας. Η ΕΤΕΠ θα εγγυηθεί δάνεια για την στήριξη των επιχειρήσεων που με μόχλευση θα φτάσουν τα 200 δισ. Και στις δυο περιπτώσεις τα κράτη πρέπει να καταθέσουν εγγυήσεις 25 δισ. Ο ESM θα παρέχει χαμηλότοκα δάνεια που μπορούν να φθάσουν στο 2% του ΑΕΠ κάθε χώρας, για την αντιμετώπιση της υγειονομικής κρίσης.

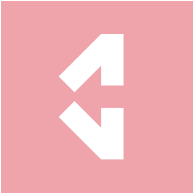
Δεν πρόκειται για ευθεία μεταφορά πόρων αλλά δάνεια, τα οποία θα φορτωθούν στο δημόσιο χρέος. Όταν κάποιες χώρες χρειαστούν την επόμενη μέρα ευρωπαϊκούς πόρους για να ανορθώσουν τις διαλυμένες οικονομίες τους θα τους πάρουν με ενισχυμένη πιστοληπτική γραμμή ή και με μνημονιακά προγράμματα. Δηλαδή, πρόκειται για μια συμβιβαστική λύση χαμηλού μέσου όρου, χωρίς την έκδοση ευρωμόλογου που ζητούσαν οι χώρες του Νότου. Δυστυχώς, η ΕΕ ακολούθησε την κλασική συνταγή της «too little, too late» **με κίνδυνο περαιτέρω αποδυνάμωσης των όποιων συνεκτικών δεσμών των μελών της, και περαιτέρω ενδυνάμωσης των διαλυτικών τάσεων.**

Δεν είναι τυχαίο, σύμφωνα και με τα γραφόμενα της Ναομί Κλεϊν στο «Δόγμα του Σοκ», ότι οι υποστηρικτές της ελεύθερης αγοράς (φιλελεύθερες κυβερνήσεις, Παγκόσμια Τράπεζα, ΔΝΤ κ.ά.) εκμεταλλεύονται τέτοια τρομακτικά σοκ όπως η πανδημία που βιώνουμε (φυσικές καταστροφές, πόλεμοι κ.λπ.) για να επιβάλουν τις ακραίες πολιτικές τους, να επιβάλουν τον «καπιταλισμό της καταστροφής», να θεμελιώσουν έναν ολιγαρχικό καπιταλισμό, που σταδιακά απεκδύεται τα δημοκρατικά του ενδύματα. Τέτοιου τύπου παρεμβάσεις είναι προσηλωμένες στην παραπέρα συσσώρευση του πλούτου στα χέρια λίγων, που αδιαφορούν για τη διεύρυνση των κοινωνικών ανισοτήτων και τη φτωχοποίηση ακόμα μεγαλύτερων ομάδων πληθυσμού και τη σαρωτική ανασφάλεια που κυριαρχεί πλέον στην τεράστια πλειοψηφία των κατοίκων του πλανήτη.

Στην αντίθετη πλευρά, υπάρχει η θεώρηση που υποστηρίζει ότι σε αυτήν την εξαιρετικά κρίσιμη στιγμή πρέπει να σκεφτόμαστε με μη συμβατικό τρόπο, έξω από τα πρότυπα που ρύθμισαν τις κοινωνίες και ιδίως τις οικονομίες μας τα τελευταία 40 χρόνια, **ώστε να εξασφαλίσουμε ότι οι δημόσιες παρεμβάσεις θα έχουν γενικευμένο χαρακτήρα και ότι η επόμενη ημέρα θα συμπεριλαμβάνει την κοινωνία**, χωρίς μεγάλα τμήματα του πληθυσμού εκτός αυτής (κοινωνία των 2/3 ή και χειρότερα). Αυτό αποτελεί ένα πολύ μεγάλο στοίχημα με απαραίτητες προϋποθέσεις την κυριαρχία του ορθού λόγου στο δημόσιο χώρο, επομένως της κατανόησης της σημασίας της τεκμηριωμένης επιχειρηματολογίας και πολιτικών, του ολοκληρωμένου προγραμματισμού της αναπτυξιακής διαδικασίας και βέβαια της επίτευξης στοιχειώδους συναίνεσης μεταξύ των πολιτικών δυνάμεων. Σε ευρωπαϊκό επίπεδο απαιτείται, μεταξύ άλλων, ο σχηματισμός αρραγούς **«μετώπου» των χωρών του Νότου** ώστε να μην επιβληθούν πάλι πολιτικές που θα εντείνουν τα αδιέξοδα. Στο εθνικό μας επίπεδο είναι απαραίτητο οι κρατικές παρεμβάσεις, αρχικά μεν να αντιμετωπίσουν το τρομακτικό σοκ που έρχεται, ενώ μεσομακροπρόθεσμα να προσανατολίσουν την παραγωγική αναδιάρθρωση προς την κατεύθυνση της οικονομίας της γνώσης με παράλληλη διασφάλιση της κοινωνικής και περιφερειακής συνοχής.

Η κρίση λοιπόν είναι πρωτόγνωρη και θα είναι βαθιά, υπάρχουν εκτιμήσεις πως η ύφεση μπορεί να φτάσει το 20% και το χρέος να εκτιναχθεί στο 220%. Πρέπει να σκεφτούμε έξω από το καθιερωμένο πλαίσιο και να δράσουμε γρήγορα και στοχευμένα ώστε όταν βγούμε από την υγειονομική κρίση, που ο κόσμος μας θα είναι πολύ διαφορετικός, να έχουμε φροντίσει ώστε η οικονομία αλλά και η κοινωνία να είναι «όρθιες».

Αναμφίβολα, θα υπάρξουν γενναίες κρατικές ενισχύσεις ρευστότητας για την αντιμετώπιση της οικονομικής κρίσης που θα προκληθεί από τον κορονοϊό, το κρίσιμο ζήτημα όμως είναι **πώς αυτές θα δοθούν με δίκαιο αλλά και αποτελεσματικό τρόπο ώστε η κοινωνία να παραμείνει συνεκτική και όρθια. Γιατί διατρέχουμε τον κίνδυνο να καταφέρουμε να βγούμε μεν συγκριτικά και σχετικά ελαφρύτερα λαβωμένοι από την πανδημία, αλλά να βρεθούμε μπροστά σε οικονομική και κοινωνική κατάρρευση.**

Δεν πρέπει επίσης να ξεχνάμε πως **η Ευρωπαϊκή αλλά και η παγκόσμια οικονομία ήταν σε επιβράδυνση και πριν ξεσπάσει η κρίση του κορονοϊού. Αυτό βέβαια ίσχυε και για τη χώρα μας** που έπειτα από 10 χρόνια οικονομικής κρίσης, κατόρθωσε να απαλλαγεί από το βραχνά των μνημονίων, ενώ από το 2016 η οικονομία πέρασε από την ύφεση στην ανάκαμψη που σταδιακά προσέγγισε το 2%. Σημειώθηκε, λοιπόν, μια μέτρια, αλλά όχι επαρκής για την αποκατάσταση των επιπτώσεων της οικονομικής κρίσης ανάκαμψη η οποία παρουσίασε επιβράδυνση το τελευταίο τρίμηνο του 2019, αρκετά προ της εκδήλωσης της πανδημίας. Βασικό όμως πρόβλημα αποτελεί η αδυναμία της χώρας μας να ξεπεράσει τα διαρθρωτικά της προβλήματα. **Η κρίση αυτή είναι μια ευκαιρία να ασκηθεί μια Βιομηχανική Πολιτική (industrial policy) για μια συνολικότερη αναδιάρθρωση της ελληνικής οικονομίας και μετάβαση της στην οικονομία της γνώσης με μείωση των κοινωνικών και περιφερειακών ανισοτήτων με έμφαση στην παραγωγή διεθνώς εμπορεύσιμων προϊόντων και βέβαια δρομολόγηση της πορείας της προς την 4η Βιομηχανική Επανάσταση.**

Υπό αυτό το πρίσμα που σκιαγραφήσαμε έχει μεγάλο ενδιαφέρον να εξετάσουμε το πώς η κυβέρνηση και η αξιωματική αντιπολίτευση προτείνουν μέχρι στιγμής να αντιμετωπιστεί η οικονομική κρίση (βλ. Πίνακα). Η μεγάλη διαφορά τους έγκειται στο ότι οι προτάσεις του ΣΥΡΙΖΑ, όπως κατατέθηκαν δημοσίως² διέπονται από μια **εμπροσθοβαρή λογική με το σκεπτικό ότι πρέπει να αποφευχθεί η κατάρρευση της προσφοράς.** Εάν αφεθεί η κατάσταση στην αυθόρμητη λειτουργία της αγοράς και την περίφημη «αυτορρύθμιση», θα προκύψουν αντίρροπες τάσεις (κατάρρευση προσφοράς και ζήτησης, κατάρρευση οικονομικής εμπιστοσύνης κ.λπ.) που δύσκολα θα μπορούν να ανατραπούν και θα χρειαστούν πολλαπλάσιοι πόροι, οι οποίοι σαφώς δεν υπάρχουν, και αυτό θα οδηγήσει σε περικοπές και νέα λιτότητα, περαιτέρω αύξηση των ανισοτήτων κ.λπ.

---

² <https://www.syriza.gr/article/id/89885/MenoymeOrthioi:-Schedio-ameswn-kai-kostologhmenwn-parembasewn-gia-ton-ergazomeno-kai-thn-epicheirhsh-gia-thn-koinwnia-kai-thn-oikonomia.html>

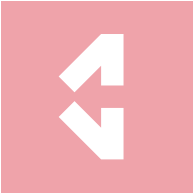

Ακριβώς για αυτό οι προτάσεις του ΣΥΡΙΖΑ είναι πολύ πιο γενναιόδωρες ως προς τις ενισχύσεις με δημοσιονομικό κόστος, καθώς το πλάνο της κυβέρνησης προβλέπει 2,2 δισ. ευρώ, ενώ του ΣΥΡΙΖΑ 14,3 δισ. Εκτιμούμε μάλιστα ως καθοριστική αυτήν την όψη των προγραμμάτων στήριξης, καθώς μετασχηματίζονται άμεσα σε τόνωση της ζήτησης, ενώ το πιστωτικό μέρος τους, χρησιμότητα και αναγκαίο καθαυτό, δεν έχει την ίδια αμεσότητα και δύναμη.

Πίνακας: Τα προγράμματα της κυβέρνησης³ και της αξιωματικής αντιπολίτευσης για την αντιμετώπιση της κρίσης

Κυβέρνησης	Αξιωματικής αντιπολίτευσης
Δημοσιονομικό: 2,23 δισ.	Δημοσιονομικά 14,3 δισ.
0,2 δισ. Ενίσχυση του συστήματος υγείας	1,0 δισ. στήριξη ΕΣΥ
0,45 δισ. Επέκταση 2 μηνών επιδομάτων ανεργίας που λήγουν στις 31.3	0,3 δισ. κοινωνική πρόνοια και αλληλεγγύη
1,5 δισ. επίδομα € 800 & κάλυψη ασφαλιστικών εισφορών εργαζομένων και αυτοαπασχολούμενων (διάστημα 15.3 – 30.4)	1,5 δισ. ειδικό επίδομα κοινωνικής αλληλεγγύης
0,080 δισ. Δώρο Πάσχα σε εργαζόμενους στα νοσοκομεία	8,5 δισ. για εργαζόμενους, ελεύθερους επαγγελματίες, αυτοαπασχολούμενους
	3 δισ. μη επιστρεπτέες ενισχύσεις για μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις
Ρευστότητα 12 δισ.	Ρευστότητα 12 δισ.
12 δισ. παροχή ρευστότητας σε επιχειρήσεις μέσω τραπεζών	12 δισ. παροχή ρευστότητας σε επιχειρήσεις μέσω τραπεζών
Άλλες διευκολύνσεις μη κοστολογημένες	Άλλες διευκολύνσεις (μη κοστολογημένες)
Μείωση μισθωμάτων, αναστολή πληρωμών επιταγών για 2,5 μήνες κ.λπ. (επιβάρυνση ιδιωτών)	Επιτάχυνση εκταμίευσης πληρωμών ΠΔΕ (δεν έχει κόστος)
Παράταση καταβολής Φόρων – Οφειλών	Πάγωμα δανείων και άλλων τραπεζικών υποχρεώσεων όσο διαρκεί η υγειονομική κρίση
Μείωση ΦΠΑ στο 6% σε προϊόντα προστασίας από τον κορονοϊό	Αναστολή καταβολής συνόλου φορολογικών υποχρεώσεων για 6μήνες
	Επέκταση προστασίας 1 ^{ης} κατοικίας από πλειστηριασμούς μέχρι τέλος 2020

³ Θα πρέπει να ειπωθεί βέβαια πως αναμφίβολα τα προγράμματα αυτά θα προσαρμόζονται ανάλογα με τις εξελίξεις.

Σήμερα υπάρχει η δυνατότητα να ενισχυθεί η οικονομία με μεγάλο άμεσο δημοσιονομικό κόστος, καθώς υπάρχει το «μαξιλάρι» των 37 δισ. Από αυτά τα χρήματα, τα 16,5 δισ. είναι «κλειδωμένα» για την εξόφληση του χρέους, ενώ τα υπόλοιπα 20,5 δισ. αποτελούν ένα σημαντικό απόθεμα ρευστότητας. Επίσης, υπάρχουν 20 δισ. διαθέσιμοι πόροι από ευρωπαϊκή χρηματοδότηση και 12 δισ. δυνατότητα για δανειοδότηση με ενισχύσεις που αποφάσισε η ΕΚΤ⁴ και η ΕΤΕΠ και με την απόφαση του Eurogroup φαίνεται πως προστέθηκαν άλλα 6 δισ. Αυτά τα χρήματα πρέπει να κινηθούν εμπροσθοβαρώς και με κοινωνικά δίκαιο τρόπο. Τα επιχειρήματα του τύπου ότι πρέπει να κρατηθούν για ώρα ανάγκης είναι εκτός τόπου, γιατί τώρα ακριβώς είναι αυτή η ώρα.

Άλλη μια σημαντική διαφορά που παρατηρείται είναι ότι μέχρι στιγμής οι κυβερνητικές παρεμβάσεις δεν κινούνται προστατευτικά προς τους εργαζόμενους αφού επιτρέπεται η αναστολή των συμβάσεων εργασίας και η εκ περιτροπής απασχόληση με παράλληλη μείωση του μισθού κατά 50%. Η πρόταση του ΣΥΡΙΖΑ για την εργασία προσεγγίζει διαφορετικά το πρόβλημα δίνοντας προτεραιότητα στην παροχή βασικού εισοδήματος σε όσους χάνουν τη δουλειά τους, αλλά και στην προστασία ώστε να αποφευχθούν τέτοια φαινόμενα.

Τέλος, πρέπει να επισημανθεί ότι μέχρι στιγμής οι παρεμβάσεις της κυβέρνησης δεν αποτελούν μια συνεκτική δέσμη μέτρων στο πλαίσιο ενός ολοκληρωμένου προγράμματος αλλά μάλλον αποσπασματικά μέτρα σε μια λογική πυρόσβεσης, και εκ των πραγμάτων φαίνεται να ανοίγουν την κερκόπορτα στη λιτότητα. Είναι χαρακτηριστικό ότι η μορφή των μέτρων μοιάζει να μην αναγνωρίζει ότι η κρίση αυτή είναι μια κρίση ταυτόχρονα ζήτησης, αλλά και προσφοράς με προφανή κίνδυνο να μην την αντιμετωπίζει ολόπλευρα την κρίση. **Οι ρυθμίσεις έχουν επικεντρωθεί σε ορισμένους κλάδους, ενώ η κρίση τους έχει επηρεάσει όλους με κάποιες λίγες εξαιρέσεις.** Με αφετηρία την παραδοχή αυτή, ότι δηλαδή η κρίση είναι επικεντρωμένη σε κάποιους λίγους κλάδους, αφενός εξήγγειλε μέτρα ενίσχυσης γι' αυτούς και έκτοτε προσθέτει συνεχώς και άλλους, αφετέρου δε μετακυλύει τα βάρη των επιχειρήσεων και των εργαζομένων που απασχολούνται σε αυτούς τους κλάδους σε τρίτους με αβέβαια αποτελέσματα (π.χ. καθυστέρηση στην πληρωμή επιταγών επιχειρήσεων που είναι στους κλάδους που θεωρούνται σε κρίση για 2,5 μήνες, και μείωση του ενοικίου καταστημάτων και διαμερισμάτων στους πληττόμενους κλάδους κατά 40% για 2 μήνες). Η μετακύλιση αυτή μπορεί να οδηγήσει στο να κινδυνέψουν και αυτοί - επιχειρήσεις και άτομα - που ίσως τα κατάφεραν.

---

⁴ Η ΕΚΤ ανακοίνωσε ένα μεγάλο πρόγραμμα για την αγορά ομολόγων λόγω πανδημίας, στην Ελλάδα αντιστοιχούν 12 δισ.. γεγονός που θα αυξήσει δραστικά τη ρευστότητα των ελληνικών τραπεζών.

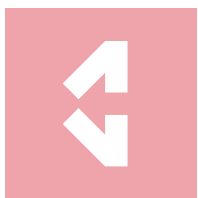

Η αποσπασματική κυβερνητική προσέγγιση για την αντιμετώπιση της πρωτόγνωρης ομολογουμένως αυτής περιόδου, **εξ αποτελέσματος μοιάζει να κινείται προς τη ρητορική των Μνημονίων. Φαίνεται σαν μια προσπάθεια ολοκλήρωσης κάποιων «μεταρρυθμίσεων» που είχαν επιδιωχθεί με τα Μνημόνια** και αναφέρομαι σε δυο βασικές: στην αγορά εργασίας και στην πολιτική έναντι των πολύ μικρών και μικρών επιχειρήσεων. Με κάποια έννοια λοιπόν θα μπορούσε κανείς να ισχυριστεί πως εξ αποτελέσματος φαίνεται να κινούνται προς την κατεύθυνση του «Δόγματος του σοκ». Αναφέρω ενδεικτικά κάποιες πρόσφατες νομοθετικές παρεμβάσεις που ενισχύουν τους ήδη ισχυρούς π.χ. ενισχύσεις σε μέσα μαζικής ενημέρωσης, αναστολή πληρωμής της οφειλόμενης ετήσιας εισφοράς των τηλεοπτικών σταθμών, ενισχύσεις σε ιδιωτικές κλινικές, επιταγή κατάρτισης voucher σε επιστήμονες ελεύθερους επαγγελματίες για να παρακολουθήσουν μαθήματα κατάρτισης που σε αυτή τη συγκυρία που έχουν επιτακτικές ανάγκες δεν εξυπηρετεί αυτούς αλλά τα Κέντρα Επαγγελματικής Κατάρτισης, κ.λπ.

Κυρίως όμως το ότι **οι πολιτικές της κυβέρνησης φαίνεται να οδηγούν αφενός σε ανατροπές στην αγορά εργασίας** (μείωση μισθών, ελαστικοποίηση εργασιακών σχέσεων) αφετέρου **δεν προσανατολίζονται στο να διασφαλίσουν δημιουργικά τις πολύ μικρές και μικρές επιχειρήσεις**. Στη χώρα μας το ποσοστό των επιχειρήσεων που απασχολούν μέχρι 9 εργαζόμενους είναι εξαιρετικά υψηλό (96,4%) πολύ υψηλότερο από τον μ.ό. των χωρών του ΟΟΣΑ (90%) και βέβαια αυτές οι επιχειρήσεις έχουν πολύ χαμηλή παραγωγικότητα. Αυτό το ζήτημα μπορεί να λυθεί σχηματικά με δυο τρόπους. Πρώτον, δια της συντριβής τους, όπως μπορεί να συμβεί με αυτή την πανδημία, ή δια της εξαγοράς τους από μεγάλες επιχειρήσεις. Δεύτερον, δια της υποβοήθησης τους ώστε να μεγαλώσουν, ή/ και να συνεργαστούν, ή / και να συγχωνευτούν με αντίστοιχες μικρές επιχειρήσεις, ή και να υποστηριχθούν παντοιοτρόπως⁵. **Το πρόγραμμα της κυβέρνησης δεν προτείνει κάποιο στοχευμένο εργαλείο χρηματοδότησής τους όπως αυτό του ΣΥΡΙΖΑ (3 δισ. μη επιστρεπτές ενισχύσεις) αλλά βάζει μικρούς και μεγάλους στα ίδια εργαλεία δανειοδότησης από τις τράπεζες.**

⁵ Η κυβέρνηση του ΣΥΡΙΖΑ θεσμοθέτησε και ενέκρινε τη χρηματοδότηση μιας «Δομής στήριξης ΜΜΕ» την οποία όμως ακόμη η κυβέρνηση της ΝΔ δεν την ενεργοποιεί.

Επιπλέον σε αντιδιαστολή με την αποσπασματική αντιμετώπιση της κρίσης προς χάριν λίγων και για την πιο ορθολογική διαχείρισή της πρέπει πρώτον, να διασφαλιστεί ότι η παροχή ρευστότητας στις επιχειρήσεις από τις τράπεζες λόγω ποσοτικής χαλάρωσης δε θα γίνει απλά με «τραπεζικά» κριτήρια, το οποίο συνήθως οδηγεί στο να δίνονται σε μεγάλες επιχειρήσεις ή και σε επιχειρήσεις με τις οποίες συνεργάζονται. Και δεύτερον, να δοθούν οι ενισχύσεις σε μεγάλες-στρατηγικής σημασίας επιχειρήσεις με όρους συμμετοχής του κράτους στο μετοχικό κεφάλαιο κ.λπ., ώστε να αποφευχθεί αυτό που συνέβη με τις ανακεφαλαιοποιήσεις των τραπεζών και να επιδιωχθεί ο στρατηγικός τους προσανατολισμός προς τις κατευθύνσεις της προηγμένης οικονομίας της γνώσης.

Η έκταση αυτής της κρίσης είναι τέτοια που μόνον με ευρύτερες συστρατεύσεις θα μπορέσουν να αντιμετωπισθούν οι επιπτώσεις της (οικονομικές, κοινωνικές, πολιτικές). Η κατάρρευση της ζήτησης, η εργασιακή ανασφάλεια, η εκτεταμένη στάση πληρωμών, ο εκ νέου κλονισμός του τραπεζικού συστήματος, οι μεγάλες ανισότητες στο εσωτερικό των κοινωνιών είναι βέβαιο ότι θα διευρυνθούν και θα διογκωθούν υπερβολικά αν δεν παρθούν τολμηρά εμπροσθοβαρή και κοινωνικά δίκαια μέτρα. Είναι λοιπόν πιο φλέγον από ποτέ το ερώτημα προς τα πού θέλουμε να κατευθύνουμε τις δημόσιες πολιτικές: προς την ενίσχυση των ανισοτήτων και των ήδη ισχυρών ή προς τη συνολική στήριξη της κοινωνίας την άμβλυση των δυσβάσταχτων υφεσιακών επιπτώσεων που έρχονται και τη δημοκρατική προοπτική;

ENA
Ινστιτούτο
Εναλλακτικών
Πολιτικών

ENA Ινστιτούτο
Εναλλακτικών Πολιτικών
Ζαλοκώστα 8, 106 71 Αθήνα,
+30 210 364 7912

info@enainstitute.org
www.enainstitute.org